

JAARGANG 12
NUMMER 24

LANDSCHAP¹ KRANT

REGIONAAL
LANDSCHAP
RIVIERENLAND

DE BOOM
VERSIERT

PLANTTIPS

LEVE DE LINDE

VETERAANBOMEN

BOMEN, BONDGENOTEN
VOOR HET LEVEN

TE ONTDEKKEN PLEKKEN

**RIVIEREN
LAND** REGIONAAL
LANDSCHAP

DE BOOM VERSIERT

In de herfst haalt het leven haar verleidelijkste kleed uit de kast. Met gevoel voor melancholie, een prachtig kleurenpalet en zachte aanrakingen betovert ze het benevelde landschap een laatste keer. Na het uitkleden rest ons de winter.

De hoofdrolspeler bij deze seizoensgebonden vrijage is de boom: standvastig, sierlijk en vooral **onmisbaar voor mens en milieu**. In Rivierenland vinden we hem in verschillende gedaanten in het landschap terug.

Typisch voor onze **waterrijke regio** zijn broekbossen en knotbomen, maar ook majestueuze kasteeldreven, eeuwenoude hakhoutstoven, kilometerslange hagen, heggen & houtkanten, monumentale veteranenbomen en hoogstamboomgaarden geven het Rivierenland smaak, kleur, zuurstof en gestalte. Redenen genoeg om hen te koesteren en te beschermen.

De voorbije vijf jaar hebben we samen met jullie meer dan **110.000 streekeigen bomen** en houtige struiken aangeplant. Daarnaast legden we **30 hoogstamboomgaarden** aan met **108 lokale fruitvariëteiten**, snoeide ons knotteam **1036 knotbomen** en beheerden we **1038 monumentale bomen**. Bovendien zorgden we ook voor **10 nieuwe speelbossen**.

MEER INFO: www.rtrl.be, info@rtrl.be, 015 21 98 53
ADVIES, AANPLANT OF ONDERHOUD (vanaf 10 bomen):
www.rtrl.be/plantgoed, charlotte@rtrl.be, 015 28 18 27

#IKBENRIVIERENLANDER

Jouw blik op het landschap

Ga jij ook graag op pad om te proeven van het Rivierenlandschap? Post dan jouw foto's en filmpjes van mysterieuze bomen, winterse landschappen of vreemde vogels met de hashtag #ikbenrivierenlander.

TIP: volg ons op Facebook en Instagram

Jong en oud omhelzen elkaar in Blaasveldbroek

PLUK DE DAG EN PLANT EEN BOOM

'Samen een boom planten, dat is vriendschap voor het leven!'

PLANTTIPS

1. Bomen plant je best **tussen november en januari**
2. Graaf een **ruim plantgat** zodat je de wortels goed kan spreiden.
3. Grote bomen hebben een **steunpaal** nodig. Zet die aan de windzijde (meestal het westen).
4. Plant **niet té diep**, want dan krijgen de wortels onvoldoende zuurstof.
5. Vul het plantgat met aarde en **druk voorzichtig aan**, zodat de wortels contact maken met de grond.
6. Geef het eerste jaar na aanplant **voldoende water** tijdens drogere periodes.
7. Bedek de uitgegraven oppervlakte met een **laagje organisch materiaal**.

EEN BOOM VOOR ELKE GELEGENHEID & BETEKENIS

Linde: vieren van jubileum, geboorte of verjaardag (Liefde)

Meerstammige eik: om in te klimmen (Overwinning)

Lijsterbes: voedsel voor vogels (Bescherming)

Hazelaar: om noten te rapen (Wijsheid)

Wilg: hutten en constructies bouwen (Vruchtbaarheid)

MAAK EEN DOORDACHTE BOOMKEUZE

www.bomenwijzer.be

WIST JE DAT Berlaar, Bonheiden, Duffel, Heist-op-den-Berg, Lier, Mechelen, Niel, Putte, Rumst, Schelle, Sint-Katelijne-Waver en Willebroek mee het **Bomencharter** ondertekenden en zich engageerden om meer bomen op hun grondgebied te planten?

KNOTBOMEN EN HAKHOUTBEHEER

De machtige knotbomenrijen langs weilanden vormen een herkenbaar beeld in ons landschap. De knotboom is geen boomsoort op zich, maar het **resultaat van een snoeiwijze**. Onze voorouders ontdekten dat je van wilgen, essen en eiken telkens opnieuw **hout kon oogsten** door de takken op een hoogte van 2 tot 4 meter af te zagen, zonder dat de boom stierf. Naast knotbomen telt Rivierenland heel wat **houtkanten en hakhoutstoven**. Dit zijn onderhoudstechnieken waarbij het onderste deel van de boom of bomenrij herhaaldelijk van zijn takken ontdaan wordt voor de winning van hout.

Winterse knotwilgen aan de waterkant

GRATIS KNOTCURSUS 7/11

Wil je de knottetechniek leren, ben je op zoek naar brandhout en werk je graag met de kettingzaag of ben je bereid dit te leren? Tijdens onze knotcursus geven we zowel theorie als praktijk. Onderwerpen als **fysiologie van de boom**, verschillende **snoeigereedschappen**, onderhoud en slijpen van de kettingzaag, **veltechnieken** en veiligheid komen aan bod.

PRAKTISCH: 7/11 van 9u tot 16u, Mechelbaan 604, Putte

INSCHRIJVEN: lucas@rirl.be; 0468 272 262

BOMEN LATEN KNOTTEN? www.goedgeknot.be

Gerechtslinde dorpsplein Itegem

TIP: Op zoek naar opmerkelijke bomen? Raadpleeg online de inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde.

OPROEP ERFGOEDBOMEN

Samen met de intergemeentelijke onroerend-erfgoeddienst Berg & Nete willen we in overleg met Nijlen, Berlaar en Heist-op-den-Berg erfgoedbomen in kaart brengen om na te denken over hun rol in de toekomst. Weet jij er één staan? Neem dan contact op met info@bergennete.be, 014 30 40 42. Voor onze andere gemeenten, neem je best contact op met charlotte@rirl.be

ZUIVERENDE WERKING

Wie onder de linde doorliep, werd bevrijd van zonden. Dit is waarschijnlijk één van de redenen waarom we zoveel kapelletjes aantreffen in de buurt van lindebomen. Misschien toch eens proberen?

Linde Sint-Annakapel - Leest

HOUTIG ERFGOED

LANG LEVE DE LINDE

De Linde is een grote en mooie loofboom die afhankelijk van zijn variëteit 15 tot 30 meter hoog wordt en van nature nabij beekvalleien voorkomt. Hij vervult al eeuwen een centrale rol in het leven van de mens. We vinden hem in Rivierenland vooral terug op dorpspleinen, naast kapelletjes en op boerderijen.

SYMBOOL VOOR TROUW EN BESCHERMING

De Kelten vereerden de linde als **heilige boom**. Freya, de godin van de liefde, zou erin wonen en de omringende huizen **beschermen** tegen hekserij, bliksem en ongewenste gasten. Dat we vandaag vaak (geleide) lindebomen in onze voortuinen aantreffen is waarschijnlijk een restant van dit bijgeloof. De linde werd ook ingezet om **huwelijken** onder te voltrekken. Geliefden spraken af aan de boom en drukten hun duimen in de bast als teken van trouw. Dat de bladeren hartvormig zijn, mag dus geen toeval heten. Tot slot werd hij ook regelmatig aangeplant als **herdenkingsboom** voor een gestorven geliefde.

GERECHTS- EN VRIJHEIDSBOOM

De lindeboom was echter niet alleen getuige van het huwelijk. In de middeleeuwen kwamen de **bestuursleden van het dorp** samen onder de linde om te vergaderen en recht te spreken. Zitbanken werden in een vierkant opgesteld en de beschuldigde moest in het midden plaats nemen. Na de **Franse Revolutie** (1789), de **Belgische onafhankelijkheid** (1830) en het einde van de Eerste (1918) en Tweede (1945) **Wereldoorlog** werd de linde ook overal aangeplant als vrijheidsboom.

VETERAANBOMEN

OUD MAAR NIET VERSLETEN

Veteraanbomen zijn bomen in hun laatste levensfase, vol holtes en dood hout. Ze hebben een zeer hoge ecologische en historische waarde.

Omdat het per definitie eeuwen duurt om veteranabomen te vervangen, is het beheer van bestaande veteranabomen cruciaal. Bij het onderhoud kijken we eerst of de boom gevoelig is aan windworp of takbreuk. Daarna gaan we op zoek naar houtrot en mogelijke aantasting door schimmels of zwammen. Vervolgens beslissen we in samenspraak met een erkende boomverzorgder of bijkomend onderzoek en verzorging nodig zijn. Tot slot stellen we samen een onderhoudsplan op voor de toekomst.

Veteraanbomen waren vroeger ook jong. Daarom is het belangrijk om vandaag te investeren in de veteranabomen- en bossen van morgen. Heb je een (deel van een) perceel waarop je bomen wil planten die oud mogen worden? Neem dan contact op met antwerpenzuid@bosgroep.be, 033 55 09 40.

TIP: Kies voor **streekeigen soorten**. Zij zijn goedkoper, groeien sneller, hebben een langere levensduur, zijn beter bestand tegen ziekten en de grillen van ons klimaat en trekken bovendien meer insecten en dieren aan.

MEER INFO: www.plantvanhier.be, charlotte@rtrl.be

WIST JE DAT bomen in Vlaanderen gemiddeld slechts 14 jaar oud worden?
Eén 100-jarige boom evenveel zuurstof produceert als 200 14-jarige bomen?
Een veteranaboom in de stad een waarde van 110000 euro vertegenwoordigt door alle functies die hij vervult?

LOKET ONDERHOUD BUITENGEBIED

Onderhoudswerken Rameleendreef - Berlaar

In Vlaanderen zijn gemeenten verantwoordelijk voor het onderhoud van bomenrijen, hagen en houtkanten op hun grondgebied. Met het Loket Onderhoud Buitengebied, ondersteunen we hen bij het **opmaken van een bomenzorgplan**. We brengen eerst alle houtige landschapselementen in kaart en koppelen hier de nodige kostenramingen en onderhoudswerken aan. Door **planmatig en digitaal** te werken

gaan we achterstallig beheer tegen en drukken we de kostprijs voor toekomstig onderhoud.

In Berlaar voeren we het onderhoudsplan voor 1780 geïnventariseerde bomen uit, in Heist-op-den-Berg planten we komende drie winters 488 dreefbomen en ook in Bonheiden starten we dit najaar met de opmaak van een bomenbeheerplan.

MEER INFO: www.rtrl.be/lob, lucas@rtrl.be

BOMEN, BONDGENOTEN VOOR HET LEVEN

We zijn zo aan bomen gewoon, dat we niet meer beseffen hoe belangrijk ze voor ons zijn. Pas als we ons voorstellen hoe het leven er zonder bomen uit zou zien, krijgen we een onbehaaglijk gevoel, maar waarom?

BOMEN ZIJN MOOI, VRIJGEVIG EN VEELZIJDIG

Met wat verbeelding combineert een boom de rol van kunstenaar, geschiedenisleraar, zorgverlener, therapeut, financieel adviseur, restaurantuitbater, en energieleverancier. Je hoeft zijn diensten niet te betalen en wanneer je naar buiten gaat, is hij er voor jou! Fantastisch toch? En we kunnen je verzekeren: hoe meer je over bomen weet, hoe groter je verbazing over deze levende wezens, die groter en ouder kunnen worden dan enig ander organisme.

BOMEN MAKEN GEZOND

Er is de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar het effect van bomen op mensen. Daaruit blijkt dat we geestelijk en lichamelijk gezonder blijven als we zicht hebben op bomen. Bloeddruk en stresshormonen gaan omlaag. Bovendien zijn bomen een belangrijke leverancier van zuurstof en gezonde voeding. Denk maar aan al dat lekker fruit en die heerlijke noten in de herfst.

BOMEN ZIJN GELD WAARD

Makelaars weten het al langer. Huizen met bomen in de tuin zijn tot 20% meer waard. Hetzelfde geldt voor een hele buurt of gemeente. Zelfs stadsgroen biedt inwoners meer kans op welvaart.

Bomen zorgen ook voor een serieuze verlaging van de energiekosten. Bomen die strategisch rondom gebouwen worden geplant, verminderen de stookkosten in de winter met gemiddeld 30% en in de zomer maken ze airconditioning zelfs nagenoeg overbodig.

BOMEN VERTELLEN VERHALEN

Bomen laten zien hoe het landschap en een mensenleven er vroeger uitzagen. Doordat bomen zo oud worden, verbinden ze ons ook met de toekomst. Een boom die je vandaag plant, kan er over 150 jaar nog staan!

BOMEN BIEDEN VEILIGHEID EN COMFORT

Bomen beschermen ons tegen wind, regen en hittegolven. Ze dempen geluid en houden fel licht tegen. Bomenrijen langs straten vertragen het verkeer en filteren gasdeeltjes en fijnstof. Het is bovendien bewezen dat mensen zich veiliger voelen in een woonomgeving mét bomen dan in een omgeving met voornamelijk beton. Tot slot bieden bomen ons ook privacy.

BOMEN STAAN GARANT VOOR BIODIVERSITEIT

Bomen spelen een belangrijke rol in het verhogen van de biodiversiteit. Ze bieden onderdak en voedsel aan talloze planten, dieren, mossen, paddenstoelen en micro-organismen.

WE VROEGEN ONZE COLLEGA'S NAAR HUN FAVRIETE BOOMSOORT

Elly is 10 jaar werkzaam als biologe bij Rivierenland. "Waarom ik van **haagbeuk** hou(t)? De haagbeuk is een mooie en veelzijdige boom. We kennen hem vooral van onze geschoren tuinhagen, maar hij laat zich evenzeer makkelijk leiden in een 'berceau' of loofgang en functioneert in een (hak)houtkant of als bosboom. Als hij kan uitgroeien tot volwaardige boom, valt vooral zijn mooie, gladde, vaak gedraaide of grillig gegroefde stam op. Oude doorgeschoten haagbeukhagen vormen sprookjesachtige taferelen."

Bart, onze communicatieverantwoordelijke, bezingt de **berk**. "Hij schittert met zijn witzilveren bast en ruitvormige bladeren die goudgeel kleuren in de herfst. Met zijn zwierige afhangende takken, lijkt hij altijd een beetje te dansen. Ondanks zijn elegante uiterlijk is hij één van onze taaiste bomen die zelfs ten Noorden van de poolcirkel kan groeien. Op braakliggende grond is hij de eerste boom die verschijnt. Zo kom je hem tegen in de voormalige kleiputten van de Rupelstreek. Wil je bij regenweer een vuurtje maken, dan is berkenschors een ideale vuurstarter."

Stijn, landschapsarchitect en onze nieuwste Rivierenlandtelg, valt voor de **grove den** met zijn grillige vorm en kleurcontrast tussen de rode schors en donkergroene naalden. "De onevenaarbare geur na een hevige plensbui maakt mij gelukkig. Helaas lijkt de boom vandaag vogelvrij verklaard met kaalkap als gevolg. Ik hoop mensen te overtuigen om grove dennen opnieuw de ruimte te geven die ze verdienen."

OPROEP: We zijn nieuwsgierig naar jouw favoriete boom! Mail hem door naar bart@rtrl.be

BOMEN BETEKENISVOL VOOR KINDEREN

De betekenis die mensen aan bomen geven is persoonlijk en vaak uniek. Bij vergroeningsprojecten op school, merken we dat ook kinderen al heel vroeg een **favoriete boom** of een geliefkoosd bosje op de speelplaats uitkiezen.

Kinderen voelen zich van nature aangetrokken tot bomen. Zeker als ze erin mogen **klimmen** of zich eronder kunnen **verschuilen**. De liefde voor fruitbomen en bessenstruiken ligt voor de hand. Toch zoeken kinderen vaak meer diepgang in de

keuze van hun favoriete boom. Zo kunnen specifieke **geuren** of bepaalde **herinneringen** eveneens een belangrijke rol spelen. Daarom is het belangrijk om hen van in het begin te betrekken bij de keuze, de aanleg en het onderhoud van hun groene speelplaats.

Bomen op school hebben veel voordelen. Ze kunnen niet alleen gebruikt worden om **les te geven** over bestuiving, de voedselketen, het klimaat en de seizoenen. Het zijn ook natuurplekjes om even te **ontsnappen aan de drukte** en speelplekjes waar kinderen hun **fantasie** de vrije loop mogen laten. Een bijkomend voordeel van speelgroen is dat het **aantal ruzies afneemt** t.o.v. een betonnen speelplaats. Bovendien leren toekomstige generaties van jongs af aan om samen **zorg te dragen voor nabijge natuur**.

TIP: Jij kan als ouder een belangrijke rol spelen bij het bespreekbaar maken van een groenere speelplaats bij de schooldirectie. Wil je meer informatie over de pedagogische en ecologische voordelen, plantenkeuzes of natuurlijke spelelementen?

CONTACTEER: stijn@rtrl.be, 015 28 05 95

MEER INFO: www.mosvlaanderen.be

TE ONTDEKKEN PLEKKEN

Op verkenning in jouw regio? www.rlr.be/recreatie, www.rlr.be/samen-op-pad

Speelbossen in Rivierenland

Kampen bouwen, vuile kleren, de geur van avontuur, in bomen klimmen, over beken springen, noten rapen, rollen in het zand... Bossen zijn de ideale speelomgeving voor kinderen. Ga op ontdekking in het bos en ravot er op los! Het is goed voor de gezondheid en het bevordert de creativiteit.

SPEELBOSTIPS: Pasbrugbos (Mechelen), Kruiskensberg (Nijlen), Mosterdpot (Duffel), Trollenbos (Boom)
Ontdek alle speelzones: www.natuurenbos.be/spelen

Wandelbossen in Rivierenland

In de middeleeuwen stond onze regio synoniem met het machtige Waverwoud, een woest gebied met ontoegankelijke moerassen, kronkelende rivieren en dichte bossen. Restanten vind je vandaag terug in de Gasthuisbossen, de Hondsbossen en de Brede Zeyp in Sint-Katelijne-Waver en Lier.

WANDELBOSTIPS: Walenhoek (Niel), Averegten (Heist-op-den-Berg), Zellaerbos (Bonheiden), Broek De Naeyer (Willebroek)

Bedreven in Rivierenland

Dreven spreken tot de verbeelding. Aan het einde van een dreef vind je soms nog een prachtige hoeve of een verborgen kasteel. Vroeger werden deze bomenrijen aangeplant om pendelend vee, reizigers of gegoede burgers tegen de zon te beschermen. Vandaag vormen dreven interessante, recreatieve verbindingen.

DREVEN TIPS: Perendreef aan Hof Ter Speelbergen (Putte), Oude eikendreef Hof van Rameien (Gestel), Beatrijslaan met beukendreef (Lier)

Monumentale bomen in Rivierenland

Op reis bezoeken we kasteelruïnes, kathedralen en oude gebouwen. Misschien is het wel een goed idee om op zoek te gaan naar monumentale knotbomen, eeuwenoude hakhoutstoven en andere houtige reuzen in eigen regio?

BOMENTIPS: Platanen in Roosendaal (Sint-Katelijne-Waver), knotbomen in Pikhakendonk (Bonheiden), Middeleeuwse hakhoutstoven op Beerzelberg (Putte)

COLOFON

Deze landschapskrant is een uitgave van Regionaal Landschap Rivierenland vzw. Contactadres: Hallestraat 6, 2800 Mechelen, 015 21 98 53, info@rlr.be, www.rlr.be

Verantwoordelijke uitgever: Ankatrien Boulanger, coördinator RLRL vzw / redactie: Regionaal Landschap Rivierenland vzw / foto's: Toerisme Provincie Antwerpen, Mie De Backer, team RLRL, Vilda: Yves Adams, Lars Soerink / vormgeving: Regionaal Landschap Rivierenland, Made by design / Druk Moderna

Dankzij de financiële steun van: Provincie Antwerpen, Stad Mechelen, Stad Lier, gemeenten Niel, Boom, Rumst, Willebroek, Sint-Katelijne-Waver, Bonheiden, Bertaar, Nijlen, Heist-op-den-Berg, Duffel, Putte, Schelle en Hemiksem, Agentschap voor Natuur en Bos en Agentschap Onroerend Erfgoed.

www.facebook.com/rivierenland

www.instagram.com/regionaallandschaprivierenland

